

Ekklesia Breda 24 december 2018

Gelezen uit diverse profeten, Romeinen 8, Lukas 1 en 2, Johannes 1

Toespraak Franck Ploum

1.

Toekomst, uitzicht, duurzame vrede worden ons aangezegd. Grote woorden klinken, te groot voor onze gedachten en onze realiteitszin, maar kennelijk niet te groot voor ons verlangen, want we zitten hier en willen geloven dat het waar is en dat het kan.

Onwaarschijnlijk grote woorden klinken er weg van machtscentra, van de tempeldienst en van de elite. Ze klinken in de periferie, daar waar het leven van alle dag gevoeld en geleefd wordt. Niet op roze wolken van een nieuwe huizenmarktbubbel, of stijgende economie, nee de plaatsen waar geleefd wordt door allen die hier geen deel aan hebben, die hier geen voordeel uit halen, die een geel hesje dragen omdat ze weer niet gehoord en gezien worden.

Goed nieuws voor Nazareth en Bethlehem, voor het bergland van Galilea, voor Kana en Samaria, al die vergeten plaatsen die alleen nog maar tellen omdat de keizer er belastingen kan innen en verder worden vergeten en niet gehoord, onderdrukt waar nodig om ze in het gareel te houden. Goed nieuws dus, voor onze multiculturele volkswijken van de grote steden, voor de gasdorpen van Oost-Groningen en goed nieuws in de vluchtelingenmodder aan de rafelranden van Europa. Aan allen daar en aan allen die zij vertegenwoordigen wordt een belofte gedaan.

2.

Er is toekomst, er is een andere weg dan deze, er zijn mensen die deze weg willen banen. Let op 'we komen je halen' en bevrijden uit de Griekse modderkampen. Een de gevestigde orde reageert op het nieuws zoals altijd: met hoongelach, met afwijzing en daarachter met argwaan, want stel je voor het gaat echt gebeuren. Dus ze roepen en schreeuwen dat het niet kan en dat het tegen de regels is. 'Meneer Rikko Voorberg doet aan mensensmokkel' wordt er dan geroepen.

Rikko Voorberg en zijn groep 'we gaan ze halen' weet heus zelf wel dat ze geen 150 vluchtelingen vanuit Griekenland naar Nederland meekrijgen. Ze kennen precies alle regels en zijn niet uit op mensensmokkel. Wat ze willen is een gesprek op gang brengen, aandacht vragen voor mensen die aan de randen van Europa al jaren in de modder zitten. Het roepen van de gevestigde orde dat het crimineel is wat ze doen, is een afleidingsmanoeuvre, een manier om weer de discussie niet aan te gaan, het gesprek over humane opvang en over het kinderpardon te ontwijken. Ze willen niet stilstaan bij de verantwoordelijkheid die wij dragen, want dat is lastig, dat is een moeilijk gesprek dan moeten hart en geweten immers tot overeenstemming komen met belang en electorale achterban.

Uit de periferie van Juda klinkt een belofte van toekomst. Maar wie wil het horen? Is er iemand die zich nog iets aan die belofte gelegen wil laten liggen? De belofte is immers niet zonder gevolgen. Er op ingaan betekent verantwoordelijk worden voor de uitvoering er van.

Een precies dat is voor steeds meer mensen een lastig punt. Weglopen voor verantwoordelijkheid dat is waar we in Nederland, in Europa steeds beter in geworden zijn. Wij willen allemaal profiteren van de globalisering, van open grenzen, van 'de hele wereld is

mijn thuis', maar we willen geen verantwoordelijkheid dragen voor het lijden van anderen, de nood van anderen, de onleefbaarheid waarin mensen vastzitten aan de andere kant van de wereld. Vaak niet eens voor de mens in mijn straat of buurt.

Dat is vreemd, dat is een kronkel: ja zeggen tegen heel de wereld als mijn leefgebied en vervolgens zeggen: maar ik zeg alleen *ja* tegen wat het me oplevert en niet tegen wat het me kost. Ik zeg *ja* voor zover het mij uitkomt, maar niet tegen de verantwoordelijkheid die het met zich meebrengt om dan ook die hele wereld leefbaar te houden en waar mogelijk leefbaar te maken.

Op de klimaatop in Polen is maar weer eens gebleken hoe vast we zitten in een systeem van profiteren maar niet willen dragen van het rentmeesterschap. De handel in uitstoot-immissies heeft gewonnen van de noodzaak tot matigen, de lobby van de industrie in fossiele brandstof heeft gewonnen van duurzame energie opwekking. En allemaal met argumenten van geld en dat het toch best nog wel kan en dat fossiel ook duurzaam kan zijn. Ik moest meteen denken aan een uitzending van Nieuwsuur, alweer enige tijd geleden. Een discussie over de steenkolen die nog in de Limburgse grond zit. Een vertegenwoordiger van de olie-industrie - met dollartekens in de ogen - liet weten dat met de huidige technische mogelijkheden die kolen nog prima uit de grond te halen zijn en dat we dan nog decennia voorruit kunnen. Zijn bedrijf was uiteraard bereid deze klus te gaan klaren. Waarop een hoogleraar duurzame innovatie en milieutechniek stelde: 'het gaat niet om de vraag of het kan, maar om de vraag of je het moet willen.'

En daarmee roept die 'belofte van toekomst' dus ook een prangende vraag op: Wat voor leven willen we, willen we leven wat kan, opmaken wat kan, gebruiken wat kan. Of willen we een leven waarin we geluk niet zoeken in wat kan, maar in wat van waarde is, van waarde om beschermd te worden, van waarde om naar gestreefd te worden, van waarde om voor gevochten te worden. Een leven met dingen die van waarde zijn omdat ze betekenis hebben in zichzelf, en niet omdat ze zijn uit te drukken in profijt, gewin, geld, productie?

3.

Maria treedt in het verhaal van Lukas naar voren als de personificatie van Israël, dat vol verwachting uitzielt naar de messiaanse toekomst. En, zo wordt expliciet vermeld, zij raakt 'in verwachting' zonder tussenkomst van een man. Dat gaat natuurlijk niet over fysieke maagdelijkheid, al heeft de kerk er dat van gemaakt. Het verhaal wil ermee zeggen dat de uiteindelijke bevrijding, de verlossing uit duisternis en onderdrukking, niet komt uit man en macht, niet te verwachten is van potentie, maar van zachte, doch niet aflatende kwetsbare krachten.

Kijk naar alle machtsvertoon om ons heen, van wereldmachten en hun leiders, wat levert het op? Niets: nieuwe puinhopen, stromen vluchtelingen, gebroken mensen, uitgedoofde dromen, ontheemde, verwarde op drift geslagen bevolkingsgroepen op zoek naar een veilig onderdak. Alle aartsmoeders in de bijbel waren onvruchtbare vrouwen, Jezus wordt geboren zonder tussenkomst van een man. Dat zijn geen onverklaarbare wonderen, dat is een teken dat we voor een radicaal nieuw begin uit een ander vaatje moeten tappen, dat we een nieuwe koers moeten gaan varen, dat we weer moeten leren kijken naar wat voor ons eigen leven, voor elkaars leven en voor de toekomst van deze aarde, wenselijk is. Waar wordt mijn

leven en ons samenleving nu werkelijk beter van? Van strijd of van harmonie, van spanning of eensgezindheid, van tegenstellingen of van samenwerking, van haat of van liefde, van 'ik heb jou niet nodig' of van 'kom hier dan help ik je even'.

Maria staat symbool voor alle mensen die zich niet neer willen leggen bij de feiten van macht en geweld en die de status quo niet willen versterken door te vervallen in cynisme of door er aan deel te gaan nemen. Haar keuze is visionair en stoutmoedig. Ze gelooft in de toekomst en weet dat er een nieuwe tijd gaat aanbreken. Die nieuwe tijd zal alles hebben wat haar tijd niet heeft: gerechtigheid en vrede. Daarom moeten tronen plaats maken voor een stal, heersers voor de kwetsbaarheid van een kind, paardenkracht voor een eenvoudige ezel. Alleen zo kan de belofte van de barmhartige God geschieden. Die belofte wordt namelijk niet zo maar ingelost, die wordt ons niet van buitenaf in de schoot geworpen, nee die moet in ons, in ieder van ons geboren worden, waarheid worden, gehoord, gevoeld, doorleefd en geleefd worden. Dan wordt ze ingelost.

4.

Het prachtige verhaal van Lukas over een stal is geen romantisch vertelseltje, maar een radicaal andere blik op ons mens-zijn, op ons leven, op wie we werkelijk zijn. Het is een geboorteverhaal dat in alles lijnrecht tegenover de geboorte en het leven van de machtigen der aarde staat, lijnrecht staat tegenover de in luxe en weelde badende koningen en keizers van zijn tijd, en toch wordt dit kind koningskind genoemd, en redder en Messias. Niet omdat hij dat bij geboorte was, maar omdat mensen het in zijn levensweg herkend hebben: dit was een koninklijke mens, dit was een man van godswege, deze was een rechtvaardige, een vredevorst. Het werd in zijn levenswandel herkend en daarom kwam er zestig jaar na zijn dood een geboorteverhaal waarin dat tot uitdrukking wordt gebracht.

Geboren, een redder. Hij die ons herinnert aan een belofte, aan een toekomst die ons wacht wanneer mensen verantwoordelijkheid willen dragen voor elkaar, elkaar willen horen en proberen te begrijpen, proberen te verstaan ook. De Belofte van toekomst is een belofte van verantwoordelijkheid die in ons geboren wil worden en ons verbindt aan elkaar en de toekomst van onze aarde. Vanuit de periferie komt ze op gang, daar waar het werkelijke leven gevoeld e geleefd wordt. Zij zijn de maatstaf, het richtsnoer, de koerszetters, hem achterna.

Zijn we klaar om er 'ja' tegen te zeggen? Met alle consequenties die daarbij horen?
Dan wens ik u een zalig kerstfeest